

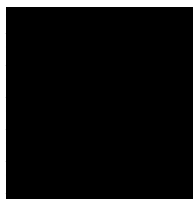

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Departament Kształcenia Ogólnego

DKO-WPP.053.3.2024.ER

Warszawa, 28 listopada 2024 r.

Szanowny Panie,

odnosząc się do treści apelu-petycji przesłanej do Ministerstwa Edukacji Narodowej w sprawach szeroko pojętych zmian w polskim systemie oświaty, uprzejmie informuję.

Ad 1

Planowana w kolejnych latach całościowa zmiana podstawy programowej kształcenia ogólnego i ramowych planów nauczania, zostanie poprzedzona dogłębną analizą systemu edukacji. Prace analityczne i badawcze nakierowane na przygotowanie systemowej zmiany podstaw programowych w szkołach prowadzi Instytut Badań Edukacyjnych. W wyniku podjętych prac zostaną opracowane profile kompetencyjne absolwentów poszczególnych typów szkół, które będą uwzględniały nie tylko niezbędne kompetencje absolwenta w zakresie wiedzy, ale przede wszystkim umiejętności, w tym z zakresu przedmiotów przyrodniczych. Profil absolwenta to opis kompetencji każdego ucznia kończącego szkołę, niezbędnych do dalszego rozwoju osobistego i edukacyjnego. Ich nabycie powinno stanowić cel procesu edukacyjnego osiągnięty we współpracy szkoły ze środowiskiem domowym przy poszanowaniu indywidualizmu każdego ucznia. To wspólny fundament dalszego uczenia się i funkcjonowania we współczesnym świecie.

Ministerstwo Edukacji Narodowej oraz Instytut Badań Edukacyjnych systematycznie i sukcesywnie publikują na swoich stronach internetowych informacje o przebiegu i efektach prac, w szczególności o konsultacjach publicznych przygotowywanych propozycji.

Ad 2 oraz 20

Celem wprowadzonej od 1 września 2024 r. zmiany było urealnienie dotychczas obowiązującej podstawy programowej przez ograniczenie zakresu treści nauczania – wymagań szczegółowych¹, co powinno dać nauczycielom i uczniom od roku szkolnego

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. z 2017 r. poz. 356 z późn.zm.)

2024/2025 więcej czasu na spokojniejszą i bardziej dogłębną realizację programów nauczania (tj. zagadnień, które w podstawie programowej pozostaną). Zostały usunięte lub ograniczone głównie te treści, które były nadmiarowe na danym etapie edukacyjnym, niemożliwe lub bardzo trudne do zrealizowania w praktyce szkolnej. Wprowadziliśmy zmiany, które wymagają w większym niż dotychczas zakresie rozwijania umiejętności praktycznych zamiast wiedzy teoretycznej lub encyklopedycznej oraz korzystania w procesie nauczania – uczenia się z cyfrowych narzędzi oraz zasobów edukacyjnych dostępnych w Internecie.

Przede wszystkim należy podkreślić, że zakres wymagań dotychczasowej podstawy programowej był nieadekwatny do wymiaru godzin nauczania poszczególnych przedmiotów – w tym historii – o czym świadczą nie tylko liczne opinie szeroko rozumianego środowiska oświatowego kierowane do MEN, ale również fakt, że pełny zakres wymagań tej podstawy nie obowiązywał również w przypadku egzaminu ósmoklasisty i egzaminu maturalnego, które w latach 2021 – 2024 przeprowadzone były w oparciu o zredukowany w standardach wymagań egzaminacyjnych o ok. 20% zakres wymagań.

Prace nad przygotowaniem zmian w podstawie programowej prowadzone są każdorazowo (tak jak i w tym przypadku) w ścisłej współpracy z ekspertami, tj. doświadczonymi nauczycielami, w tym akademickimi, metodykami oraz ekspertami systemu egzaminów zewnętrznych. W przypadku podstawy programowej języka polskiego eksperci zaproponowali ograniczenie zarówno treści nauczania (wymagań szczegółowych), jak i listy lektur obowiązkowych tak, aby możliwe było realizowanie poszczególnych wymagań w wydłużonym czasie. Pozwoli to uczniom na lepsze opanowanie omawianych zagadnień, w tym – lektur obowiązkowych. W przypadku języka polskiego:

- ograniczono wymagania szczegółowe i pozostawiono te treści, których opanowanie jest kluczowe w procesie edukacji literackiej i językowej;
- wykreślono te wymagania szczegółowe, których brak nie wpłynie na poziom ogólnej wiedzy i umiejętności uczniów w procesie edukacji;
- zrezygnowano z treści, które wymagają zaawansowanych umiejętności interpretacyjnych, a także znacznie większej ilości czasu. Usunięto część pojęć i terminów, które występują stosunkowo rzadko w tekstach literackich i/lub w komunikacji językowej, więc kształcenie umiejętności ich rozpoznawania jest dość trudne;
- wykreślono zapisy wymagające przekrojowej i szczegółowej wiedzy teoretycznej z zakresu literatury i języka;
- niektóre lektury obowiązkowe powinny być omawiane we fragmentach, a nie w całości; z listy lektur zostały usunięte spośród lektur obowiązkowych te, które mogą być dla uczniów zbyt trudne do zrozumienia ze względu na tematykę czy też język;
- w szkole ponadpodstawowej niektóre lektury z zakresu podstawowego przeniesiono do zakresu rozszerzonego;
- utwory, które zaproponowano do wpisania na listę lektur uzupełniających, zostały wybrane przede wszystkim ze względu na ich walory edukacyjne i wychowawcze oraz poruszaną tematykę, która dotyczy problemów współczesnego świata; do tej listy dodano książki wydane w XXI wieku,
- utwory z listy lektur uzupełniających zostały dobrane w taki sposób, aby umożliwić nauczycielom realizację celów kształcenia zapisanych w podstawie programowej, takich jak: wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich, zarówno z literatury polskiej, jak i ze światowej oraz umiejętność mówienia o tych utworach z wykorzystaniem potrzebnej terminologii. Umożliwią one również kształcenie postaw

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia (Dz.U. z 2018 r. poz. 467 z późn.zm.)

szacunku dla przeszłości i tradycji literackiej, pozwolą na rozwijanie zdolności dostrzegania wartości, którymi należy kierować się w życiu.

Należy również zauważyć, że lista lektur składa się nie tylko z pozycji obowiązkowych, ale także lektur uzupełniających. Co więcej, zmieniona podstawa programowa stanowi, że w każdej klasie obowiązkowo jest poznawana co najmniej jedna pozycja książkowa z listy przykładowych lektur uzupełniających lub spoza tej listy, wybrana przez nauczyciela lub zaproponowana przez uczniów. Nauczyciel może zatem zdecydować o omawianiu utworów literackich spoza listy lektur umieszczonej w podstawie programowej. Uczniowie również mogą zaproponować sami omawianie wybranej przez nich pozycji książkowej.

Z kolei, zmiany w zakresie historii zostały przygotowane w oparciu o następujące założenia:

1. Usunięto wymagania będące uszczegółowieniem innych wymagań uznając, że nauczyciel sam zdecyduje o tym, jak ująć jakiś wątek w ramach szerszego zagadnienia. W opublikowanym na stronie MEN uzasadnieniu proponowanych zmian wyraźnie podkreślono, że *„nie deprecjonujemy w żaden sposób usuniętych tematów, ani nie uznajemy, że zachowane ujęto w sposób najlepszy z możliwych, ale wobec ryzyka, że próbując zrobić wszystko, niczego nie zrobimy porządnie, niektórym wątkom daliśmy pierwszeństwo przed innymi...”*.
2. Usunięto szczegółowe listy wydarzeń czy osób, uznając, że w większości takich przypadków zachodzi naruszenie pożądanej granicy między podstawą programową a programem nauczania przeznaczonym dla danej klasy. Daje to nauczycielom potrzebną autonomię, która umożliwia np. skupienie się na zagadnieniach szczególnie ważnych, szczególnie interesujących, istotnych z punktu widzenia historii lokalnej/regionalnej. Zatem, to, że dana postać, wydarzenie czy bitwa nie jest wskazana *expressis verbis* w podstawie programowej historii nie oznacza, i co należy podkreślić, nigdy nie oznaczało, braku możliwości omówienia tego zagadnienia na lekcjach historii – przeciwnie w miarę dostępnego czasu, ale również potrzeb, możliwości i zainteresowań danej grupy uczniów - nauczyciel dobiera szczegółowo treści nauczania, które służą realizacji ustalonych w podstawie programowej celów kształcenia i wymagań.
3. Zachowywano w szczególności te wymagania, które spełniały następujące kryteria: trwałość wpływu, głębokość wpływu, moc wyjaśniająca, aktualność, adekwatność do wieku rozwojowego (Partington, 1980; Counsell, 2004).
4. Dokonano oszacowania czasu koniecznego dla zrealizowania poszczególnych wymagań tak, aby skróty dotyczyły nie tylko jakieś ilości wymagań, ale rzeczywiście skutkowały powiększeniem zasobów czasowych do wykorzystania w lepszym nauczaniu.

Odnosząc się natomiast wprost do zajęć historii w szkole, informuję, że zgodnie z treścią obowiązującej podstawy programowej, nadrzędnymi celami kształcenia historycznego w szkole podstawowej są: rozbudzanie zainteresowania przeszłością - poczynając od historii swojej rodziny, przez historię lokalną i regionalną po historię Polski i powszechną, budowanie szacunku dla wszystkich ludzi oraz dokonań Polaków i innych narodów.

Na lekcjach historii są wyjaśniane takie pojęcia jak ojczyzna, naród, państwo, symbole narodowe, patriotyzm. Kształtowana jest pamięć historyczna i krytyczne myślenie, świadomość obywatelska, postawa szacunku i odpowiedzialności za własne państwo. Przekazywane są takie wartości jak: dobro, piękno, prawda, odpowiedzialność, odwaga, solidarność, sprawiedliwość, tolerancja i wolność. Kształcenie historyczne w ocenach przeszłości ma dbać o rzetelność przekazu, a także dostarczać uczniom narzędzi do samodzielnego zdobywania i poszerzania wiedzy.

Zajęcia z historii mają charakter poznawczy i kształcący w zakresie możliwości związanych z wiekiem uczniów. Treści nauczania koncentrują się na najważniejszych elementach

dziedzictwa przeszłości, jednakże ze szczególnym uwzględnieniem dziejów ojczystych. Uczeń klasy IV zostaje wprowadzony w kształcenie historyczne zarówno przez poznawanie losów własnej rodziny, jak i prezentację sylwetek wybitnych polskich postaci historycznych. Uczeń zdobywa w ten sposób wiedzę o najważniejszych osobach i wydarzeniach w polskiej historii, jednocześnie umacniając więź z miejscem zamieszkania i z krajem ojczystym, wyzwalając w sobie poczucie odpowiedzialności za dorobek minionych wieków.

Ważne jest, aby w procesie nauczania wykorzystywać, w miarę istniejących możliwości, takie formy, jak: wycieczki do archiwów, bibliotek i muzeów, miejsc pamięci, korzystanie z rekonstrukcji historycznych, spotkania z ciekawymi ludźmi / świadkami historii.

Celem kształcenia historycznego jest także poznanie przez uczniów polskiego dziedzictwa nie jako rzeczy zewnętrznej wobec nas, ale jako kształtującego nas dobra. Przy czym nie wystarczy tylko znać to dziedzictwo, lecz także brać odpowiedzialność za współczesność przez nie kształtowaną, to jest rozwijać je i twórczo wzbogacać na miarę aktualnych wyzwań.

Kształcenie historyczne ma umożliwiać w szczególności:

- 1) pogłębianie wiedzy o ważnych wydarzeniach z dziejów narodu polskiego i dziejów powszechnych, aby móc krytycznie odnosić się do przeszłości oraz lepiej rozumieć teraźniejszość i odpowiedzialnie budować przyszłość;
- 2) rozwijanie myślenia historycznego oraz wrażliwości moralnej i estetycznej;
- 3) kształtowanie zdolności humanistycznych, sprawności językowej, umiejętności samodzielnego poszukiwania wiedzy i korzystania z różnorodnych źródeł informacji, krytycznego formułowania i wypowiadania własnych opinii;
- 4) kształtowanie więzi z krajem ojczystym, świadomości obywatelskiej, postawy szacunku i odpowiedzialności za własne państwo; utrwalanie poczucia godności i dumy narodowej; budowanie szacunku dla innych ludzi oraz dokonań innych narodów i państw;
- 5) kształtowanie szacunku dla dziedzictwa narodowego; wyrabianie poczucia troski o pamiątki i zabytki historyczne;
- 6) rozbudzanie zainteresowań własną przeszłością, przeszłością swojej rodziny oraz historią lokalną i regionalną.

W szkole podstawowej uczniowie poznają przede wszystkim dzieje ojczyste. W podstawie programowej w zakresie przedmiotu historia dla liceum ogólnokształcącego i technikum historia państwa i narodu została wpisana w historię powszechną, choć nadal wątek dziejów ojczystych pozostaje najważniejszy.

Dodatkowo informuję, że od roku szkolnego 2025/2026 planowane jest wprowadzenie w szkołach ponadpodstawowych nowego obowiązkowego przedmiotu pn. edukacja obywatelska. Intencją przedmiotu edukacja obywatelska jest przygotowanie uczniów do świadomego i odpowiedzialnego zaangażowania obywatelskiego w społeczeństwie demokratycznym. Przedmiot będzie budował i wzmacniał postawy patriotyczne młodych ludzi oparte na poczuciu tożsamości i dumie z przynależności do wspólnoty, trosce o małą i dużą Ojczyznę, poczuciu odpowiedzialności za jej kształt.

Należy również podkreślić, że podstawa programowa nie jest szczegółowym programem nauczania. Podstawa programowa musi dać nauczycielom autonomię i możliwość realizacji programu (w tym języka polskiego, historii) w tempie i zakresie odpowiednim do możliwości uczniów.

Ad 3

W zgodnej ocenie Ministerstwa Edukacji Narodowej, Ministerstwa Zdrowia oraz Ministerstwa Sportu i Turystyki konieczne jest zapewnienie wszystkim uczniom, na odpowiednim etapie edukacji, dostępu do rzetelnej wiedzy na temat szeroko rozumianego zdrowia w formie odrębnego, obowiązkowego i holistycznie ujmującego problematykę zdrowia przedmiotu, którego celem będzie również kształtowanie postaw i umiejętności w zakresie systematycznego monitorowania zdrowia i stosowania podstawowej profilaktyki zdrowotnej.

Zdrowie to całkowity fizyczny, psychiczny i społeczny dobrostan człowieka, a nie tylko brak choroby lub niepełnosprawności. Jest podstawowym warunkiem dobrej jakości codziennego życia oraz efektywnego funkcjonowania i rozwoju w różnym wieku. Należy je postrzegać jako indywidualny zasób człowieka oraz jako zasób społeczny, determinujący zdrowe, wolne od zagrożeń otoczenie, zarówno w najbliższej społeczności, jak w wymiarze kraju czy świata, stanowiąc globalny potencjał zdrowotny. W świetle pogarszających się wskaźników zdrowia całej populacji, istotne są systemowe działania edukacyjne, mające na celu rozwijanie umiejętności troski o holistycznie rozumiane zdrowie. Edukacja zdrowotna to wieloetapowy, wielopłaszczyznowy i interdyscyplinarny proces prowadzący do budowania tzw. „alfabetyzmu zdrowotnego”, czyli wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych pozwalających na trafne rozpoznawanie potrzeb zdrowotnych własnych i otoczenia oraz podejmowania odpowiednich działań naprawczych czy profilaktycznych.

Szkoła pełni w tych działaniach szczególną rolę. Nauczyciele, wspierając w tym zakresie obowiązki rodziców, powinni zmierzać do tego, aby uczniowie rozwijali świadomość zdrowia i kompetencje, niezbędne do utrzymania zdrowia fizycznego, psychicznego, społecznego i seksualnego, w tym w szczególności poprzez aktywność fizyczną, zdrowe odżywianie, higienę osobistą i sen, redukcję stresu, budowanie pozytywnych relacji społecznych, rodzinnych i partnerskich, unikanie zagrożeń i zachowań ryzykownych oraz dbałość o zdrowe i bezpieczne środowisko życia. Kluczowe jest tu wykorzystanie aktualnej wiedzy opartej na dowodach naukowych oraz wieloletnich doświadczeń z realizacji edukacji i profilaktyki zdrowotnej w Polsce oraz z innych krajów.

Dlatego, Minister Edukacji we współpracy z Minister Zdrowia oraz Ministrem Sportu i Turystyki, podjęła prace mające na celu wprowadzenie w szkołach, już od 1 września 2025 r. nowego i obowiązkowego dla każdego ucznia przedmiotu, który wyposaży uczniów w wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne, które pozwolą na trafne rozpoznanie potrzeb zdrowotnych oraz nakierują na podejmowanie odpowiednich działań profilaktycznych czy naprawczych, i które będą skupiały się na identyfikacji problemów i ich rozwiązywaniu. Dotychczas w szkołach nie realizowano odrębnego, obowiązkowego przedmiotu, który byłby dedykowany wyłącznie zagadnieniom dotyczącym szeroko rozumianego zdrowia.

Jednocześnie, ponieważ podstawa programowa przedmiotu edukacja zdrowotna obejmuje treści z zakresu wiedzy o życiu seksualnym człowieka, o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o wartości rodziny, życia w fazie prenatalnej oraz metodach i środkach świadomej prokreacji, nowy przedmiot zastąpi dotychczasowe, nieobowiązkowe zajęcia pn. wychowanie do życia w rodzinie.

Ad 4

Odnosząc się do tematyki nauczania religii, wyjaśniam że w ocenie Ministerstwa Edukacji Narodowej zmiany wprowadzone rozporządzeniem Ministra Edukacji z dnia 26 lipca 2024 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w

publicznych przedszkolach i szkołach (Dz. U. poz. 1158) nie ograniczają dostępu uczniom do nauki religii w szkole.

Zmiany w organizacji nauki religii są jednym z priorytetów Ministra Edukacji, zapowiedzianych na początku kadencji obecnego Rządu. Do dnia 8 listopada 2024 r. trwały konsultacje społeczne dotyczące nowelizacji rozporządzenia - link do projektu:

<https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12390003>

Obecnie trwają w resorcie szczegółowe analizy przesłanych – w ramach konsultacji i uzgodnień - uwag i opinii.

Ad 5

Obowiązek szkolny dziecka rozpoczyna się z początkiem roku szkolnego w roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 7 lat oraz trwa do ukończenia szkoły podstawowej, nie dłużej jednak niż do ukończenia 18. roku życia². Obowiązek szkolny spełnia się przez uczęszczanie do szkoły podstawowej publicznej lub niepublicznej³. Obowiązek nauki spełnia się po ukończeniu szkoły podstawowej w publicznej lub niepublicznej szkole ponadpodstawowej lub w formie przygotowania zawodowego u pracodawcy⁴.

Niespełnianie obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki podlega egzekucji w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji⁵. Przez niespełnienie obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki należy rozumieć nieusprawiedliwioną nieobecność w okresie jednego miesiąca na co najmniej 50% dni zajęć w przedszkolu, oddziale przedszkolnym w szkole podstawowej, innej formie wychowania przedszkolnego, szkole podstawowej, szkole ponadpodstawowej lub placówce⁶. W przypadku spełniania obowiązku nauki, zgodnie z odrębnymi przepisami, poprzez przygotowanie zawodowe u pracodawcy lub zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 36 ust. 16 ustawy – Prawo oświatowe⁷ niespełnianie obowiązku nauki definiowane jest poprzez nieusprawiedliwioną nieobecność na co najmniej 50% zajęć⁸.

Dyrektorzy publicznych szkół podstawowych kontrolują spełnianie obowiązku szkolnego przez dzieci zamieszkałe w obwodach tych szkół, a gmina kontroluje spełnianie obowiązku nauki przez młodzież zamieszkałą na terenie tej gminy, w tym odpowiednio:

- 1) kontrolują wykonywanie obowiązków, o których mowa w art. 40 ust. 1 pkt 1, 2 i 4⁹, a także współdziałają z rodzicami w realizacji obowiązków, o których mowa w art. 40 ust. 1 pkt 3 i ust. 3¹⁰;
- 2) prowadzą ewidencję spełniania obowiązku szkolnego oraz obowiązku nauki¹¹.

Zgodnie z art. 99 ustawy Prawo oświatowe obowiązki ucznia określa się w statucie szkoły z uwzględnieniem obowiązku m.in. usprawiedliwiania, w określonym terminie i formie, nieobecności na zajęciach edukacyjnych, w tym formy usprawiedliwiania nieobecności przez

² Zgodnie z art. 35 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz.U. z 2024 r. poz. 737).

³ Art. 36 ust. 8 cyt. ustawy.

⁴ Art. 36 ust. 9 cyt. ustawy.

⁵ Ustawa z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz.U. z 2023 r. poz. 2505).

⁶ Art. 42 cyt. ustawy Prawo oświatowe.

⁷ Niepełnoletni uczniowie w szkołach dla dorosłych, uczestnicy Ochotniczych Hufców Pracy, osoby przebywające w zakładach karnych lub aresztach śledczych, kwalifikacyjne kursy zawodowe.

⁸ Art. 42 ust. 2 pkt 2 cyt. ustawy Prawo oświatowe.

⁹ Obowiązki rodziców ucznia w zakresie: dopełnienia czynności związanych ze zgłoszeniem dziecka do szkoły, zapewnienia regularnego uczęszczania dziecka na zajęcia szkolne, informowania o nauce w innym systemie oświaty.

¹⁰ Obowiązki rodzica ucznia w zakresie zapewnienia dziecku warunków umożliwiających przygotowywanie się do zajęć.

¹¹ Art. 41 ust. 1 pkt 2 cyt. ustawy.

osoby pełnoletnie¹². Przepis ten nie określa tych form – kwestię tę pozostawiono w gestii szkoły.

Projekt statutu szkoły albo jego zmian przygotowuje rada pedagogiczna i przedstawia do uchwalenia radzie szkoły lub placówki¹³. Rada szkoły lub placówki uczestniczy w rozwiązywaniu spraw wewnętrznych szkoły i placówki, a także m.in. uchwała statut szkoły lub placówki¹⁴. W skład rady szkoły wchodzi nauczyciele wybrani przez ogół nauczycieli, rodzice wybrani przez ogół rodziców oraz uczniowie wybrani przez ogół uczniów¹⁵.

Zatem zapisy statutu danej szkoły powinny być sformułowane w sposób niebudzący wątpliwości i zapewniający skuteczny sposób egzekwowania obowiązków uczniowskich w zakresie uczęszczania na zajęcia szkolne. W sytuacji, w których uczeń nie może uczestniczyć w zajęciach szkolnych, statut szkoły powinien określać, kiedy można uznać nieobecność ucznia za usprawiedliwioną. Statut może uwzględniać oświadczenie rodziców/opiekunów prawnych o przyczynach nieobecności lub oświadczenie ucznia pełnoletniego. Należy jednak podkreślić, że oświadczenia takie nie mają statusu dokumentu urzędowego, stąd też mogą podlegać ocenie dyrektora szkoły czy nauczyciela (wychowawcy).

Co do zasady, powtarzające się nieobecności ucznia, wątpliwe, w ocenie wychowawcy, przyczyny i sposoby usprawiedliwiania, powinny spotkać się ze zdecydowaną reakcją szkoły. Do zadań szkoły należy analizowanie frekwencji uczniów oraz przyczyn nieobecności na zajęciach edukacyjnych i gromadzenie danych z tego zakresu. Kontrola realizacji obowiązku, o którym mowa, nie może jednak ograniczać się tylko do zliczania nieobecnych uczniów. Długotrwały brak kontaktu z uczniem powinien być alarmujący dla nauczycieli i wychowawcy, którzy zobowiązani są do podjęcia działań w kierunku rozeznania sytuacji rodzinnej ucznia i poinformowania o tym dyrektora szkoły. Celem bowiem kontroli sprawowanej przez dyrektorów szkół i władze samorządowe jest powrót dziecka do normalnego funkcjonowania w szkole. Umożliwiają to procedury określone ww. przepisami, które pozwalają na podjęcie działania przez uprawnione do tego organy.

Ad 6

Przepisy ustawy Prawo oświatowe stwarzają każdej szkole możliwość wprowadzenia adekwatnych do wieku uczniów, typu i rodzaju szkoły oraz środowiska lokalnego rozwiązań w zakresie używania na terenie szkoły telefonów komórkowych oraz innych indywidualnych urządzeń cyfrowych.

Przepisy odnoszące się do zasad korzystania z urządzeń elektronicznych na terenie szkoły, zawarte w ww. ustawie, zobowiązują szkoły do określenia w statucie obowiązków ucznia w zakresie przestrzegania warunków wnoszenia i korzystania z telefonów komórkowych i innych urządzeń elektronicznych na terenie szkoły.¹⁶ Statut powinien także regulować kwestie praw ucznia oraz trybu składania skarg w przypadku ich naruszenia, a także skutki nieprzestrzegania przez uczniów postanowień statutu. Statut szkoły nie może być sprzeczny z prawami zawartymi w przepisach powszechnie obowiązujących, w tym w Konwencji o prawach dziecka.

Przepisy Prawa oświatowego zapewniają szerokie spektrum możliwości podejmowania przez organy szkoły inicjatyw w zakresie zmiany postanowień statutu, jeżeli regulacje statutowe są nieprecyzyjne lub nie spełniają oczekiwań uczestników procesu kształcenia

¹² Art. 99 pkt 2 cyt. ustawy.

¹³ Art. 72 ust. 1 cyt. ustawy.

¹⁴ Art. 80 ust. 2 pkt 1 cyt. ustawy.

¹⁵ Art. 81 ust. 1 cyt. ustawy.

¹⁶ Art. 99 pkt 4 ww. ustawy.

i wychowania danej szkoły. Inicjatywa dotycząca wprowadzenia zmian w statucie szkoły (tj. zarówno uchylenia obowiązujących postanowień, jak również wprowadzenia nowych regulacji) może być podjęta przez każdy organ szkoły.

Zaznaczyć warto, że dyrektor szkoły sprawuje opiekę nad uczniami¹⁷ i wykonuje zadania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa dzieciom i nauczycielom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę,¹⁸ co wynika również z § 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach.¹⁹ Dlatego dyrektor szkoły, odpowiadający za bezpieczeństwo uczniów, ma obowiązek przeciwdziałać różnym sytuacjom mogącym zagrażać bezpieczeństwu uczniów na terenie obiektu szkolnego, a w konsekwencji ma obowiązek zaprojektować skuteczne mechanizmy eliminowania **wszelkich zagrożeń**, w tym wynikających ze *szkolnej infosfery*, czyli warunków, jakie istnieją w każdej szkole, w szczególności z uwzględnieniem zjawiska cyberprzemocy.

Pojęcie *infosfery szkolnej* nie jest zagadnieniem jednoznacznym, ponieważ w istocie struktura *infosfery szkolnej* jest wielowarstwowa. Jej fundament stanowią przede wszystkim technologie informacyjne i komunikacyjne, narzędzia TIK, ale również media, prasa, media społecznościowe,²⁰ czy dane rozumiane jako różnorodne środowisko informacyjne. Należy także podkreślić, że obecnie ważnym elementem, którego znaczenie w ostatnim czasie konsekwentnie wzrasta, jest sztuczna inteligencja, która może być kluczowym narzędziem w przetwarzaniu i analizie danych.

Podejmowane przez MEN działania w zakresie dookreślenia, czy korzystanie ze smartfonów w szkole jest jednoznacznie szkodliwe, nie prowadziły do jednoznacznych wniosków. W porozumieniu z Instytutem Badań Edukacyjnych²¹ podjęto próbę stworzenia zestawu rekomendacji dotyczących standardów i sposobów wykorzystania smartfonów w szkołach podstawowych.

W projekcie partycypacyjnym prowadzonym przez IBE przyjęto założenie, że szkoła może stworzyć uczniom okazję do korzystania ze smartfona w celach poznawczych - jako narzędzia dostępu do zasobów edukacyjnych, źródła wiedzy, narzędzia do porównywania wiadomości, krytycznego myślenia, uczenia się języków obcych czy współpracy z innymi uczniami i nauczycielem.

Takie zastosowanie smartfona w dydaktyce, niezależnie od poprojektowych wniosków IBE, w opinii Ministerstwa Edukacji Narodowej mogłoby wykraczać poza tradycyjny model szkoły, w którym zadaniem ucznia jest słuchanie i przyswojenie przekazywanej przez nauczyciela i podręcznik wiedzy, na rzecz modelu, w ramach którego uczeń konstruuje wiedzę poprzez dialog z innymi uczniami, korzystając z wielu źródeł i doświadczeń, odnosząc się do informacji krytycznie i z różnych perspektyw.

Użytkowanie smartfonów przez dzieci i młodzież badane było w pierwszej kolejności jako potencjalne zagrożenie. W rezultacie okazało się, że liczne są obszary, w których poszukuje się dowodów na negatywny wpływ smartfonów i powiązanych z nimi nowych technologii (np. algorytmów zbierających informacje). Do obszarów tych zaliczają się zdolności poznawcze (np. koncentracja, pamięć, rozwiązywanie problemów), relacje społeczne (np. sposób komunikacji, przemoc, samoocena) czy zdrowie psychiczne (np. uzależnienia, depresja). Jednocześnie żadne z rezultatów badań nie prowadzi do jednoznacznych

¹⁷Art. 68 ust. 1 pkt 3 ww. ustawy.

¹⁸Art. 68 ust. 1 pkt 6 ww. ustawy.

¹⁹tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 1604.

²⁰Ścieki społecznościowe, takie jak Facebook, Twitter czy Instagram są platformami do tworzenia, udostępniania i konsumpcji treści, kształtując interakcje społeczne i tożsamość w przestrzeni cyfrowej.

²¹Projekt „Smartfony w szkole. Ustalmy reguły gry”.

(negatywnych) wniosków, poza potencjalnym zagrożeniem jakim jest możliwość uzależnienia.

Z drugiej zaś strony upowszechnienie smartfonów sprawiło, co należy w istocie podkreślić, że sposób, skala i konsekwencje ich używania są zależne od wielu czynników, takich jak istniejąca sieć wsparcia społecznego, wiek czy płeć.

Tym samym należy zaznaczyć, że możliwe potencjalne zagrożenia nie są deklaratorywnie jednoznaczne, dlatego niezależnie od podejmowanych działań i warunków prawnych, obszarem niezmiennie istotnym dla resortu edukacji jest obserwacja zmian i podejmowanie nie epizodycznego, ale ciągłego dialogu społecznego ze środowiskiem oświatowym oraz specjalistami w celu wypracowania optymalnych i adekwatnych rozwiązań w tym zakresie.

Ewentualna zmiana przepisów dotyczących zasad użytkowania urządzeń elektronicznych przez uczniów na terenie szkoły będzie poddana konsultacjom społecznym, co umożliwi wyrażenie opinii przez wszystkie zainteresowane podmioty. Obecnie Ministerstwo Edukacji Narodowej nie prowadzi jednak prac legislacyjnych w tym zakresie.

Ad 7

Szkoły mają obowiązek opracowania programu wychowawczo-profilaktycznego na podstawie wyników corocznej diagnozy w zakresie występujących w środowisku szkolnym potrzeb rozwojowych uczniów, w tym czynników chroniących i czynników ryzyka. Program obejmuje treści i działania o charakterze wychowawczym skierowane do uczniów oraz o charakterze profilaktycznym skierowane do uczniów, nauczycieli i rodziców. Diagnoza pozwala szkole na dobranie trafnych oddziaływań profilaktycznych, zarówno przed zaistniałym kryzysem jak i po jego wystąpieniu. Za przeprowadzenie diagnozy odpowiedzialny jest dyrektor szkoły lub wyznaczony przez niego pracownik.

Warto podkreślić, że w Polsce wzorem standardów europejskich, Ministerstwo Edukacji Narodowej rekomenduje prowadzenie w szkołach programów profilaktycznych wykorzystujących podstawy naukowe, skuteczne strategie profilaktyczne oraz posiadających co najmniej ewaluację procesu.

Ośrodek Rozwoju Edukacji upowszechnia na swojej stronie internetowej informacje na temat bazy programów rekomendowanych, skierowanych do dzieci i młodzieży w różnym wieku, a także programów adresowanych do rodziców/opiekunów/wychowawców. W bazie znajduje się obecnie 29 programów o potwierdzonej skuteczności.

Podmioty realizujące programy z zakresu profilaktyki i promocji zdrowia psychicznego skierowane do uczniów, nauczycieli i rodziców mogą ubiegać się o otrzymanie rekomendacji, udzielanej przez Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom²², Ośrodek Rozwoju Edukacji oraz Instytut Psychiatrii i Neurologii.

W ramach systemu rekomendacji dokonywana jest ocena programów promocji zdrowia psychicznego, profilaktyki uzależnień (profilaktyka narkomanii, profilaktyka problemów alkoholowych) oraz programów profilaktyki innych zachowań problemowych (ryzykownych) dzieci i młodzieży.

Jednym z nowszych programów znajdujących się w bazie jest [Projekt Lustro](#), który skierowany jest do uczniów w wieku 17–18 lat. Jego celem jest zmniejszenie skali występowania ryzykownych zachowań oraz problemów zdrowia psychicznego u uczniów (uczestników) jako skutek wspierania prawidłowego rozwoju i wzmacniania czynników

²² **Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom** jest wyspecjalizowaną agendą [Ministra Zdrowia](#), utworzoną w roku 2022 w wyniku połączenia *Krajowego Biura do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii* oraz *Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych*.

chroniących. Dodatkowo rozwijanie umiejętności przezwyciężania trudności poprzez poszukiwanie konstruktywnych sposobów reagowania na wyzwania i zmieniające się otoczenie, a także powrót do dobrego funkcjonowania po trudnych doświadczeniach, tzw. pozytywna adaptacja.

Jednocześnie Ośrodek Rozwoju Edukacji²³ organizuje różne formy doskonalenia skierowane do pracowników oświaty, w tym do nauczycieli, pracowników poradni psychologiczno-pedagogicznych, placówek doskonalenia nauczycieli, jednostek samorządu terytorialnego. Organizuje także szkolenia, dotyczące programu wychowawczo-profilaktycznego, przeciwdziałania zachowaniom problemowym dzieci i młodzieży, prowadzi konferencje, wydaje materiały, upowszechnia dobre praktyki m.in. przez udostępnianie na swojej stronie internetowej. W zakładce *Wychowanie i profilaktyka* znajduje się szereg bezpłatnych materiałów m.in. na temat skutecznej profilaktyki uzależnień m.in. od środków psychoaktywnych czy urządzeń mobilnych.

Warto zaznaczyć, że w szkołach na określonych warunkach mogą działać organizacje pozarządowe, których celem statutowym jest działalność wychowawcza albo rozszerzanie i wzbogacanie form działalności dydaktycznej, wychowawczej, opiekuńczej i innowacyjnej szkoły lub placówki. Podejmowane przez te organizacje inicjatywy i działania wzmacniają przedsięwzięcia i pracę dydaktyczno-wychowawczą w szkołach i placówkach w tym pozytywnie wpływają na rozwój intelektualny, fizyczny i psychospołeczny uczniów.

Szkoła w realizacji zadań współpracuje z rodzicami, którzy swoich przedstawicieli mają również w radzie rodziców. Zgodnie z art. 84 ustawy Prawo oświatowe – rada rodziców może występować do dyrektora i innych organów szkoły, organu prowadzącego szkołę oraz organu sprawującego nadzór pedagogiczny z wnioskami i opiniami we wszystkich sprawach szkoły lub placówki. Zatem może proponować udział szkoły w programach, projektach i innych profilaktycznych inicjatywach.

Ad 8

W kwestii prac domowych informuję, że 22 marca 2024 r. Minister Edukacji podpisał rozporządzenie zmieniające rozporządzenie w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych²⁴, które wprowadza rozwiązania polegające na:

- 1) niezadawaniu przez nauczycieli uczących w klasach I–III szkoły podstawowej dla dzieci i młodzieży pisemnych i praktyczno-technicznych prac domowych do wykonania przez ucznia w czasie wolnym od zajęć dydaktycznych; wyjątek w zakresie pisemnych prac domowych stanowią ćwiczenia usprawniające motorykę małą, które są obowiązkowe dla ucznia, a nauczyciel może ustalić z nich ocenę;
- 2) braku obowiązku wykonania przez uczniów klas IV–VIII szkoły podstawowej dla dzieci i młodzieży pisemnych i praktyczno-technicznych prac domowych zadawanych przez nauczyciela do wykonania w czasie wolnym od zajęć dydaktycznych oraz nieocenianiu wykonania albo niewykonania tej pracy domowej przez ucznia.

Zmiany te dotyczą wybranych rodzajów prac domowych (prace pisemne i praktyczno-techniczne), w odniesieniu do szkoły podstawowej dla dzieci i młodzieży, i mają związek z obserwowaną od wielu lat praktyką zadawania uczniom nadmiernej ilości zadań do wykonania w czasie wolnym od zajęć dydaktycznych. Sygnały i argumenty krytykujące tę praktykę, szczególnie w odniesieniu do edukacji młodszych dzieci, pojawiały się nie tylko

²³ Ośrodek Rozwoju Edukacji jest publiczną placówką doskonalenia nauczycieli o zasięgu ogólnokrajowym prowadzoną przez Ministra Edukacji i Nauki. <https://www.ore.edu.pl/>.

²⁴ Dz. U. z 2024 r. poz. 438.

w dyskusji publicznej, ale mają także wyraźne odzwierciedlenie i potwierdzenie w korespondencji rodziców i uczniów kierowanej do Ministerstwa Edukacji Narodowej.

W przypadku najmłodszych uczniów klas I–III szkoły podstawowej dla dzieci i młodzieży pisemne i praktyczno-techniczne prace, z których jest ustalana ocena, powinny być wykonywane w czasie obecności ucznia na zajęciach edukacyjnych i pod nadzorem nauczyciela. Na tym etapie edukacyjnym nauczyciel, gospodarując racjonalnie i zgodnie z zasadami techniki pracy umysłowej czasem zajęć, jest w stanie organizować pracę ucznia z pełnym poszanowaniem jego prawa do odpoczynku poza szkołą. W przypadku klas I–III szkoły podstawowej dla dzieci i młodzieży, ze względu na specyfikę kształcenia zintegrowanego, nauczyciele nie mogą zadawać pisemnych i praktyczno-technicznych prac domowych, z wyjątkiem ćwiczeń mających na celu usprawnienie motoryki małej, która jest kluczowa w nauce pisania i czytania (ćwiczenia te są obowiązkowe dla ucznia i nauczyciel może ustalić z nich ocenę). Zdolność do pisania wyraźnych liter i cyfr jest zależna od precyzyjnych ruchów ręki. Dzięki rozwiniętej motoryce małej dziecko może bardziej efektywnie ćwiczyć i rozwijać te umiejętności. Ze względu na istotność rozwoju motoryki małej na etapie edukacji wczesnoszkolnej zdecydowano o pozostawieniu możliwości tego rodzaju ćwiczeń również w ramach pracy domowej w klasach I–III szkoły podstawowej dla dzieci i młodzieży, w tym przesądzono, że tego rodzaju praca domowa jest obowiązkowa dla ucznia, a nauczyciel może ustalić z nich ocenę.

Natomiast w klasach IV–VIII szkoły podstawowej dla dzieci i młodzieży nadal jest możliwość zadawania uczniom prac domowych w postaci prac pisemnych i praktyczno-technicznych, ale wykonanie tych prac nie jest obowiązkowe dla ucznia i nauczyciel nie ustala oceny z tych prac. W przypadku gdy uczeń wykona zadaną pracę domową nauczyciel ją sprawdza oraz – zgodnie z funkcją oceniania bieżącego – przekazuje uczniowi informację zwrotną na temat tej pracy (co uczeń zrobił dobrze, co i jak wymaga poprawy oraz jak powinien dalej się uczyć). Przez „pisemne i praktyczno-techniczne prace domowe” należy rozumieć w szczególności dłuższe wypowiedzi pisemne (np. rozprawka, streszczenie), wypełnianie zeszytu ćwiczeń, rozwiązywanie zadań matematycznych, czy przygotowywanie prac w rodzaju makiet, modeli, prezentacji multimedialnych itp.

Należy podkreślić, że wprowadzone zmiany nie oznaczają zniesienia obowiązku uczenia się w domu, tj. nauki czytania w przypadku najmłodszych uczniów, czytania lektur, przyswojenia określonych treści, słówek języków obcych itp. Zmiana ta ma na celu jedynie ograniczenie zadawania pisemnych i praktyczno-technicznych prac domowych. Miejsce, w którym uczniowie, zwłaszcza młodszy, powinni zdobywać wiedzę i umiejętności jest przede wszystkim szkoła.

Ponadto informuję, że Instytut Badań Edukacyjnych opracował informatory zawierające przykładowe rozwiązania i dobre praktyki przydatne w zadawaniu prac domowych zgodnie z wymogami rozporządzenia. W publikacjach zaprezentowane są także wnioski, jakiej płyną z badań naukowych na temat prac domowych oraz omówione są różnorodne czynniki i strategie, wynikające z nich dla praktyki szkolnej. Informatory można znaleźć na stronie IBE pod adresem:

<https://ibe.edu.pl/pl/aktualnosci/2316-informatory-dotyczace-prac-domowych-juz-do-pobrania>

Należy też podkreślić, że zgodnie z przedmiotowym rozporządzeniem w przypadku gdy w klasach IV–VIII szkoły podstawowej nauczyciel zadaje uczniowi pracę domową, jest zobowiązany ją sprawdzić oraz przekazać mu informację zwrotną na temat tego, co uczeń robi dobrze, co i jak wymaga poprawy oraz jak powinien dalej się uczyć. Przekazana przez nauczyciela informacja (ale nie ocena) na temat wykonanej przez ucznia pracy, może i powinna mobilizować ucznia do dalszej pracy i rozwijania wiedzy i umiejętności. O tym, na ile uczniowie będą zmotywowani do ich wykonania, będzie decydowała również

atrakcyjność zaproponowanego przez nauczyciela tematu lub problemu do rozwiązania. Informacja zwrotna, którą nauczyciel jest obowiązany przekazać uczniowi, stanowi o tym, czy uczeń zrozumie cel i sens swojej pracy. Zdaniem projektodawcy oceny nie powinny być głównym celem uczenia się dla ucznia, stąd argument, że sama informacja zwrotna może być zbyt małym czynnikiem motywacyjnym, nie jest słuszny.

Jednocześnie Ministerstwo Edukacji Narodowej stoi na stanowisku, że rezygnacja z oceniania prac domowych może przyczynić się do wykształcenia u uczniów postawy samodzielności i przejmowania odpowiedzialności za własny rozwój.

Informuję ponadto, że wprowadzone zmiany obejmują uczniów szkoły podstawowej dla dzieci i młodzieży. U dzieci uczęszczających do szkoły podstawowej (w wieku od 7 do 15 lat) następuje bardzo intensywny rozwój fizyczny i psychiczny. Konieczne jest więc zapewnienie tej grupie uczniów, odpowiedniego do wieku, czasu na odpoczynek, zabawę czy rozwijanie zainteresowań. Natomiast w przypadku uczniów szkół ponadpodstawowych i szkół podstawowych dla dorosłych nie przewiduje się zmian w zakresie prac domowych. Uczniowie i słuchacze tych szkół potrafią już racjonalnie organizować własną naukę i planować rozwój indywidualny. W przypadku ww. szkół należy zatem pozostawić nauczycielom możliwość zadawania i oceniania prac domowych, jako jednego ze sposobów sprawdzania posiadanych przez ucznia wiadomości i umiejętności.

Ministerstwo Edukacji Narodowej nie przewiduje obecnie zmian w tym zakresie.

Ad 9

Zasady oceniania regulują przepisy ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty²⁵ oraz rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych²⁶.

Ww. przepisy stanowią, że uczeń w trakcie nauki w szkole otrzymuje oceny:

- 1) bieżące;
- 2) klasyfikacyjne:
 - a) śródroczne i roczne,
 - b) końcowe²⁷.

Natomiast zgodnie z art. 44i ust. 3 ww. ustawy począwszy od klasy IV szkoły podstawowej oceny bieżące i śródroczne oceny klasyfikacyjne z obowiązkowych i dodatkowych zajęć edukacyjnych a także śródroczna ocena klasyfikacyjna zachowania są ustalane w sposób określony w statucie szkoły. Roczne oceny klasyfikacyjne z zajęć edukacyjnych są ustalane według skali od 1 do 6.

Natomiast dodatkowo zgodnie z art. 44i ust. 4 i 5 ww. ustawy począwszy od klasy IV szkoły podstawowej, oceny bieżące oraz śródroczne i roczne oceny klasyfikacyjne ze wszystkich albo wybranych obowiązkowych lub dodatkowych zajęć edukacyjnych a także śródroczna i roczna ocena klasyfikacyjna zachowania mogą być ocenami opisowymi, jeżeli statut szkoły tak przewiduje. Jednak w przypadku gdy szkoła zdecyduje się na stosowanie bieżących, śródrocznych i rocznych ocen opisowych, to obowiązkowo roczne oceny klasyfikacyjne z zajęć edukacyjnych są ustalane również według skali od 1 do 6.

²⁵ Dz. U. z 2024 r. poz. 750.

²⁶ Dz. U. z 2019 r. poz. 373 z późn. zm.

²⁷ Zgodnie z art. 44e ust. 1 ww. ustawy.

Oznacza to, że szkoły są zobowiązane do stosowania rocznych ocen klasyfikacyjnych w skali od 1 do 6, natomiast bieżące i śródroczne oceny są ustalane w sposób określony w statucie szkoły.

Postulat stosowania ocen wyrażonych w stopniach (a nie ocen opisowych) jest szczególnie problematyczny w przypadku:

- 1) ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na niepełnosprawność intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym;
- 2) ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na niepełnosprawności sprzężone²⁸, z których jedną z niepełnosprawności jest niepełnosprawność intelektualna w stopniu umiarkowanym lub znacznym, uczęszczającego do trzyletniej szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy²⁹.

W przypadku uczniów, o których mowa powyżej, stosuje się oceny opisowe, zgodnie z przepisami art. 44i ust. 7 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty³⁰, w związku z przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 22 lutego 2019 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych³¹. Jednocześnie, na podstawie art. 44f ust. 7 ww. ustawy, w przypadku uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na niepełnosprawność intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, klasyfikacji śródrocznej i rocznej dokonuje się z uwzględnieniem ustaleń zawartych w indywidualnym programie edukacyjno-terapeutycznym³².

W aktualnym stanie prawnym, uczniowie z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym realizują zarówno na poziomie szkoły podstawowej, jak i szkoły ponadpodstawowej - szkoła specjalna przysposabiająca do pracy – odrębne podstawy programowe kształcenia ogólnego, określone w załącznikach odpowiednio nr 3 i nr 5 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej³³.

Edukacja ww. uczniów polega na nauczaniu i wychowaniu całościowym, zintegrowanym, opartym na wielozmysłowym poznawaniu otaczającego świata. W stosunku do tych uczniów przez cały okres kształcenia działania edukacyjne są ukierunkowane na zaspokajanie specyficznych potrzeb edukacyjnych tych uczniów, odpowiednio do ich możliwości psychofizycznych. Kształcenie tych uczniów prowadzone jest na podstawie indywidualnych

²⁸ O których mowa w art. 4 pkt 32 ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2024 r. poz. 737, z późn. zm.). Przez niepełnosprawności sprzężone należy rozumieć występowanie u dziecka niesłyszającego lub słabosłyszającego, niewidomego lub słabowidzącego, z niepełnosprawnością ruchową, w tym z afazją, z niepełnosprawnością intelektualną albo z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, co najmniej jeszcze jednej z wymienionych niepełnosprawności.

²⁹ O której mowa w art. 18 ust. 1 pkt 2 lit. d i ust. 2 ww. ustawy – Prawo oświatowe.

Szkoła specjalna przysposabiająca do pracy jest szkołą specjalną przeznaczoną wyłącznie dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym oraz dla uczniów z niepełnosprawnościami sprzężonymi.

³⁰ Dz. U. z 2024 r. poz. 750, z późn. zm.

³¹ Dz. U. z 2023 r. poz. 2572

³² O którym mowa szczegółowo w przepisach § 6 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz. U. z 2020 r. poz. 1309).

³³ Dz. U. 2027. poz. 356, z późn. zm.

programów edukacyjno-terapeutycznych, opracowanych i realizowanych przez zespół nauczycieli i specjalistów pracujących z nimi w oparciu o wielospecjalistyczną ocenę poziomu funkcjonowania konkretnego ucznia i zalecenia zawarte w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego.

Ministerstwo Edukacji Narodowej nie planuje zmian w powyższym zakresie.

Ad 10 – 11, 19

Minister Edukacji widzi potrzebę upowszechniania wśród dyrektorów szkół, którzy sprawują nadzór pedagogiczny w swoich szkołach, informacji na temat konieczności przestrzegania przepisów prawa oświatowego m.in. w zakresie współpracy dyrektora placówki z radą rodziców, radą szkoły i podmiotami zewnętrznymi.

Zgodnie z art. 84 ustawy *Prawo oświatowe* – rada rodziców może występować do dyrektora i innych organów szkoły, organu prowadzącego szkołę oraz organu sprawującego nadzór pedagogiczny z wnioskami i opiniami we wszystkich sprawach szkoły lub placówki w tym m.in. możliwości rozwijania zainteresowań uczniów.

Dodatkowo, statut szkoły określa organizację i formy współdziałania szkoły z rodzicami w zakresie nauczania, wychowania, opieki i profilaktyki³⁴, jak również zasady bezpieczeństwa uczniów w danej szkole³⁵.

Warto podkreślić, że zgodnie z art. 1 ust. 1 pkt 20 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. *Prawo oświatowe*³⁶ system oświaty zapewnia między innymi „warunki do rozwoju zainteresowań i uzdolnień uczniów przez organizowanie zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych oraz kształtowanie aktywności społecznej i umiejętności spędzania czasu wolnego”. Wykonanie tych zadań odbywa się przez udział uczniów w zajęciach pozalekcyjnych organizowanych przez szkoły oraz pozaszkolnych oferowanych przez placówki wychowania pozaszkolnego.

Zajęcia pozalekcyjne mogą być organizowane nieodpłatnie np. przez nauczycieli lub wolontariuszy albo przez podmioty, które w szkole realizują swoje zadania statutowe – komercyjnie.

Placówka wychowania pozaszkolnego realizuje zadania edukacyjne, wychowawcze, opiekuńcze, profilaktyczne, prozdrowotne, kulturalne, sportowe i rekreacyjne. W placówce wychowania pozaszkolnego są organizowane zajęcia stałe, okresowe lub okazjonalne, wynikające z potrzeb środowiska lokalnego. Placówka przy realizacji zadań współpracuje ze środowiskiem lokalnym oraz w zależności od potrzeb, z organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży.

21 sierpnia 2024 r. w Ministerstwie Edukacji Narodowej odbyło się spotkanie z Kuratorami Oświaty, podczas którego poruszono szereg kwestii, w tym dotyczących organizacji pracy szkoły³⁷ uregulowanych statucie.

Podkreślono także, że obowiązkiem dyrektora szkoły jest zapewnienie uczniom bezpiecznych warunków pobytu, z uwzględnieniem opieki nad nimi oraz stworzenie warunków harmonijnego rozwoju psychofizycznego poprzez aktywne działania

³⁴ Art. 98 ust. 2 pkt 2 ustawy z 14 grudnia 2016 r. - *Prawo oświatowe* (Dz. U. z 2024 r. poz. 737 z późn. zm.).

³⁵ Art. 98 ust. 1 pkt 4-7 ustawy z 14 grudnia 2016 r. - *Prawo oświatowe* (Dz. U. z 2024 r. poz. 737 z późn. zm.).

³⁶ Dz. U. z 2024 r. poz. 737 z późn. zm.

³⁷ Art. 98 ust. 1 pkt 6 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. - *Prawo oświatowe* (Dz. U. z 2024 r. poz. 737 z późn. zm.).

prozdrowotne. Kompleksowe wsparcie dzieci i młodzieży w prawidłowym rozwoju, umożliwi skuteczniejsze przeciwdziałanie zachowaniom problemowym w szkole.

Szkoła jest dość autonomiczna i może współpracować z organizacjami pozarządowymi, których celem statutowym jest działalność wychowawcza albo rozszerzanie i wzbogacanie form działalności dydaktycznej, wychowawczej, opiekuńczej i innowacyjnej szkoły. Zgoda dyrektora wyrażona na tę działalność musi być poprzedzona pozytywną opinią rady rodziców i uzgodnieniem warunków współpracy.

Ad 12

Minister Edukacji zapewnia dostęp do platformy edukacyjnej, na której udostępniane są bezpłatne cyfrowe materiały dla uczniów i nauczycieli oraz wspierającej realizację procesu kształcenia w szkołach i placówkach. Zintegrowana Platforma Edukacyjna (ZPE), dostępna pod adresem www.zpe.gov.pl, to narzędzie, które posiada funkcjonalności umożliwiające m.in. szkolenia dla nauczycieli, prowadzenie przez nauczycieli zajęć z uczniami, czy rozwijanie zainteresowań uczniów.

Po zalogowaniu na platformę, uprawniony użytkownik ma dostęp do informacji o cyfrowych odzwierciedleniach podręczników, o których mowa w art. 22a ustawy o systemie oświaty.

Zgromadzone na platformie zasoby cyfrowe są udostępniane bezpłatnie. Obejmują podstawę programową kształcenia ogólnego od klasy I szkoły podstawowej do ostatniej klasy szkoły podstawowej (liceum, technikum, BS I i BS II), oraz część podstawy programowej kształcenia w zawodach.

Wszystkie e-materiały, udostępniane na platformie, są przygotowane przez specjalistów. Większość z nich to materiały interaktywne, które można pobrać i wykorzystywać w dogodny dla siebie sposób.

Ponadto w ramach środków z Funduszu Europejskiego dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 Ośrodek Rozwoju Edukacji realizuje obecnie projekt pn. Pilotażowe wdrożenie modułowych e-podręczników oraz opracowanie założeń do zaawansowanych technologicznie e-materiałów wspierających nowoczesne metody nauczania i uczenia się.

Modułowe e-podręczniki to narzędzie dydaktyczne, którego stworzenie było możliwe dzięki znacznemu rozbudowaniu bazy e-materiałów na ZPE, a także przygotowaniu odpowiednich rozwiązań technologicznych w ramach ZPE. Modułowy e-podręcznik to przestrzeń edukacyjna, która m.in. umożliwia uczniom samodzielne zdobywanie wiedzy i kształtowanie umiejętności, a nauczycielom projektowanie, prowadzenie i kontrolowanie przebiegu procesu edukacyjnego. Realizowane działanie ma, póki co, charakter pilotażowy - niezbędne jest przetestowanie e-podręczników zarówno pod względem zawartości, struktury, doboru e-materiałów, pracy z e-materiałami, a także pracy z narzędziem od strony nauczyciela, jak i ich wdrażania.

Ze względu na ciągły i dynamiczny rozwój nauki, technologii, dydaktyki, metodyki kształcenia, a także zmieniające się potrzeby edukacyjne, konieczny jest systematyczny i konsekwentny rozwój zasobów ZPE. Przede wszystkim, e-materiały muszą uwzględniać najnowszą wiedzę naukową oraz najnowsze rozwiązania technologiczne, do których nie było wcześniej dostępu, a także rozwiązania metodyczne pozwalające na inne spojrzenie na realizowane problemy edukacyjne i inny sposób realizacji procesu edukacyjnego.

Należy równocześnie podkreślić, że program eTwinning, Erasmus+ Młodzież nie jest inicjatywą, w ramach której powstają modułowe e-podręczniki, czy treści i metody nauczania.

Program eTwinning umożliwia współpracę szkół za pośrednictwem technologii informacyjno-komunikacyjnych, wpływający na rozwój kompetencji cyfrowych zarówno nauczycieli jak i uczniów.

Internetowa przestrzeń eTwinning funkcjonuje w ramach Europejskiej Platformy Edukacji Szkolnej, zapewniającej środowisko cyfrowe, za którego pośrednictwem można swobodnie rozmawiać, udostępniać materiały, tworzyć projekty oraz uczyć się we własnym tempie i w zgodzie ze swoimi zainteresowaniami.

Zarówno eTwinning, jak i Europejska Platforma Edukacji Szkolnej to inicjatywy Komisji Europejskiej. Ich obsługą merytoryczną i techniczną zajmuje się European Schoolnet - zlokalizowana w Brukseli organizacja zrzeszająca 34 europejskie ministerstwa edukacji.

eTwinning to społeczność szkolna, gromadząca szkoły i przedszkola z całej Europy (i nie tylko) współpracująca za pomocą mediów elektronicznych. eTwinning to również doskonalenie zawodowe nauczycieli.

Uczniowie i nauczyciele wykorzystują Internet we współpracy ponad granicami – współdziałają, wymieniają się informacjami i materiałami do nauki. eTwinning poszerza zakres pedagogicznych możliwości oferowanych uczniom i nauczycielom, motywuje do nauki i otwarcia na Europę.

Od września 2014 roku, istnieje również możliwość realizacji projektów wyłącznie z udziałem partnerów z tego samego kraju. eTwinning krajowy, bez barier językowych, pozwala nabrać wprawy i doświadczenia w realizacji projektów, zarówno od strony technicznej, jak i merytorycznej.

Ad 13

Prowadzone przez MEN działania nie mają na celu likwidacji szkół i placówek specjalnych (np. specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych, w których obligatoryjnie funkcjonują szkoły specjalne). Oznacza to, że zachowana zostanie obecna struktura systemu oświaty, w której funkcjonują przedszkola i szkoły ogólnodostępne, integracyjne i specjalne oraz placówki specjalne.

Jednocześnie doceniając potencjał szkolnictwa specjalnego, w tym przygotowaną kadrę pedagogiczną, specjalistyczne wyposażenie i zaplecze techniczne, wzmacniana jest rola szkół specjalnych i placówek specjalnych poprzez możliwość tworzenia w nich Specjalistycznych Centrów Wspierania Edukacji Włączającej (SCWEW) jako dodatkowej, poza utrzymaniem dotychczasowej działalności dydaktyczno-wychowawczej i opiekuńczej, funkcji szkół specjalnych i placówek specjalnych.

SCWEW będą wsparciem dla kadry przedszkoli i szkół ogólnodostępnych w zapewnianiu dzieciom i uczniom możliwości pełnego uczestnictwa w ogólnodostępnej ofercie edukacyjnej na wszystkich poziomach edukacji i jak najbliżej ich miejsca zamieszkania.

Model SCWEW został opracowany i pozytywnie zweryfikowany w ramach dwóch projektów zrealizowanych w latach 2019–2023, tj.:

- 1) „Opracowanie modelu funkcjonowania Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW)”;
- 2) „Pilotażowe wdrożenie modelu Specjalistycznych Centrów Wspierających Edukację Włączającą (SCWEW)”.

Celem pilotażu było wykorzystanie doświadczenia nauczycieli szkół i placówek specjalnych na rzecz podniesienia jakości edukacji włączającej i weryfikacja opracowanego w projekcie modelu pracy SCWEW. W ramach projektu pilotażowego utworzono w Polsce 23 SCWEW.

Docelowo planuje się stworzenie sieci 285 SCWEW w projekcie FERS pn.: „Budowa skoordynowanego systemu pomocy specjalistycznej opartego na Specjalistycznych Centrach Wspierających Edukację Włączającą”³⁸ aktualnie realizowanym w programie Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego na lata 2021 – 2027.

Dzięki wprowadzeniu ww. rozwiązań, więcej dzieci i uczniów będzie mogło być lepiej wspieranych w rozwoju i uczeniu się wychowując się w rodzinie i pozostając w swojej lokalnej społeczności. Do najważniejszych zadań SCWEW będą należały: wsparcie i doradztwo metodyczne dla nauczycieli oraz pozostałej kadry przedszkoli i szkół, wsparcie dla dzieci lub uczniów i rodziców, zapewnienie dostępu do sprzętu i wyposażenia specjalistycznego poprzez wypożyczanie sprzętu, działalność informacyjna i edukacyjna o edukacji włączającej.

Ponadto, w celu koordynacji działalności SCWEW w Ośrodku Rozwoju Edukacji utworzono Centrum Koordynujące. Pozwoli to na prowadzenie długofalowej polityki w zakresie badania dostępności i jakości oddziaływań prowadzonych przez SCWEW z całej Polski.

Pojęcie „edukacji włączającej” nie jest pojęciem prawnym. Zgodnie z art. 24 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r.³⁹ i ratyfikowanej przez Polskę w 2012 r.⁴⁰, Państwa Strony ratyfikujące Konwencję są zobowiązane do zapewnienia włączającego systemu kształcenia, umożliwiającego integrację na wszystkich poziomach edukacji i w kształceniu ustawicznym.

W odniesieniu do celów przyjętych przez MEN wynikających z dokumentów rządowych takich jak:

- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju,
- Program rządowy „Dostępność Plus”,
- program kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem”,
- Strategia na rzecz Osób z Niepełnosprawnościami 2021-2030,

pojęcie „edukacja włączająca” należy rozumieć jako edukację dostępną, uwzględniającą różne ścieżki kształcenia i wsparcia udzielanego w procesie kształcenia dzieciom i młodzieży z różnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi, uczącym się na różnych etapach edukacyjnych i w różnych rodzajach przedszkoli, szkół i placówek.

Efektem edukacji odpowiadającej na potrzeby uczniów będzie lepsze, na miarę indywidualnych możliwości danego dziecka i ucznia, przygotowanie do samodzielności w życiu dorosłym. Warunkiem osiągnięcia tego celu jest zapewnienie odpowiedniego wsparcia przedszkolom, szkołom i placówkom w tworzeniu warunków umożliwiających harmonijny rozwój wszystkich dzieci i uczniów, na który składają się zarówno osiągnięcia szkolne, jak również rozwój osobowy każdego dziecka, w tym w sferze funkcjonowania poznawczego i społeczno-emocjonalnego.

Ad 14

Nie planuje się zmian w zakresie podmiotowości rodziców w podejmowaniu decyzji o wyborze dla dziecka szkoły określonego typu (podstawowa, ponadpodstawowa) i rodzaju

³⁸ <https://ore.edu.pl/2024/04/budowa-skoordynowanego-systemu-pomocy-specjalistycznej-opartego-na-specjalistycznych-centrach-wspierajacych-edukacje-wlaczajaca-o-projekcie/>

³⁹ Dz. U. z 2012 r. poz. 1169

⁴⁰ Ustawa z dnia 15 czerwca 2012 r. o ratyfikacji Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 882).

(ogólnodostępna, integracyjna, specjalna), która w ich opinii będzie najbardziej odpowiednia dla ich dziecka.

Zgodnie z art. 70 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej⁴¹, jedynie rodzice dziecka mają wyłączne prawo do decydowania o swoim dziecku, o ile prawo to nie zostanie im ograniczone lub nie zostaną go pozbawieni. Dotyczy to również wyboru szkoły, która zdaniem rodziców najlepiej zapewni dziecku posiadającemu dysfunkcje rozwojowe lub niepełnosprawność, realizację odpowiednio zaleceń z opinii wydanej przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną lub zaleceń z orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego, wydanego przez zespół orzekający, działający w publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym w publicznej poradni specjalistycznej, a w konsekwencji odpowiednie do potrzeb dziecka warunki kształcenia, wychowania i opieki.

Decyzję o wyborze szkoły lub o jej zmianie, np. ze szkoły ogólnodostępnej na specjalną – podejmują rodzice ucznia. W przypadku wyboru szkoły specjalnej konieczne jest posiadanie przez ucznia orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.

Ad 15

Za organizację pracy szkoły odpowiada jej dyrektor⁴². Przepisy prawa oświatowego⁴³ umożliwiają tworzenie w szkołach ogólnodostępnych np. oddziałów specjalnych dla uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na niepełnosprawność, w tym m.in. autyzm, w tym zespół Aspergera, zorganizowanych zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym⁴⁴. Wówczas, liczba uczniów w oddziale specjalnym w szkole ogólnodostępnej utworzonym dla uczniów z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera, wynosi nie więcej niż 4⁴⁵.

Ad 16

Nie wszystkie dzieci i uczniowie otrzymują na czas wymagane wsparcie i pomoc w codziennej praktyce przedszkoli i szkół. Często jest to spowodowane zbyt późnym rozpoznaniem potrzeb rozwojowych i edukacyjnych. Udzielenie wsparcia i pomocy następuje najczęściej po dokonaniu rozpoznania medycznego lub stwierdzeniu niepełnosprawności, niedostosowania społecznego lub zagrożenia niedostosowaniem społecznym oraz potwierdzeniu tego opinią lub orzeczeniem wydawanych przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną. MEN w rozwiązywaniu tego problemu przyjmuje odejście od wyjaśniania potrzeb rozwojowych i edukacyjnych dziecka lub ucznia w modelu medycznym. W tym modelu potrzeby te postrzegane są jako uwarunkowane przede wszystkim lub wyłącznie cechami jednostki np. dysfunkcjami, zaburzeniami, niepełnosprawnością. W to miejsce przyjmujemy podejście biopsychospołeczne oraz uznanie kształcenia w przedszkolach i szkołach ogólnodostępnych jako podstawowej, głównej formy organizacji kształcenia dla wszystkich osób uczących się, w tym z niepełnosprawnościami.

⁴¹ Dz. U. z 1997 r. nr 78, poz. 483, z późn. zm.

⁴² Art. 68 ww. ustawy – Prawo oświatowe.

⁴³ Art. 4 pkt 2 lit. a, art. 127 ust. 1 ww. ustawy – Prawo oświatowe, rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli (Dz. U. z 2023 r. poz. 2736).

⁴⁴ Dz. U. z 2020 r. poz. 1309

⁴⁵ Zgodnie z przepisami § 6 ust. 6 pkt 1 ww. rozporządzenia w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli.

W modelu biopsychospołecznym⁴⁶ istotne jest integrowanie informacji o funkcjonowaniu dzieci i uczniów zbieranych przez nauczycieli w toku bieżącej pracy oraz współpracujących z nimi specjalistów szkolnych i dodatkowo od specjalistów pracujących w jednostkach wspierających pracę szkoły. Dla pełnej oceny funkcjonowania danego dziecka lub ucznia niezbędne jest pozyskanie informacji o jego zasobach i deficytach, jak też o uwarunkowaniach związanych z czynnikami kontekstowymi, takimi jak: wymagania stawiane przez szkołę, wpływ grupy rówieśniczej, poziom uczestnictwa, uwarunkowania rodzinne, itp. Rozpoznanie czynników kontekstowych dotyczących rodziny nie ma charakteru inwigilacji życia rodzinnego lecz wynika z potrzeby rozpoznania zasobów i barier, które w programie wsparcia są umiejętnie wzmacniane lub eliminowane. Rozpoznanie czynników kontekstowych związanych z życiem i wychowaniem w rodzinie odbywa się za zgodą i z udziałem rodziny.

Rozwiązania oparte na biopsychospołecznym modelu rozumienia funkcjonowania dziecka, ucznia zakładają, że zakres i rodzaj wsparcia wynika z oceny funkcjonalnej i uwzględnia działania ukierunkowane na rozwijanie potencjału oraz wzmacnianie integracji społecznej rodziny.

W powyższym kontekście ocena funkcjonalna (OF) rozumiana jest jako wieloaspektowy i systematyczny proces rozpoznawania zasobów i trudności dziecka/ucznia oraz oddziałujących na nich czynników środowiskowych. Proces ten uwzględnia analizę funkcjonowania opartą na klasyfikacji ICF⁴⁷, wiedzy o kamieniach milowych w rozwoju dziecka oraz – o ile została postawiona – diagnozę kryterialną opartą na klasyfikacji medycznej ICD lub DSM, a także, co istotne, adekwatny i podlegający stałej ewaluacji program wsparcia⁴⁸.

Ocena funkcjonalna może być podjęta na wniosek rodziców lub pełnoletniego ucznia, w każdym z podmiotów prowadzących lub uczestniczących w procesie OF, na różnych etapach postępowania diagnostycznego. Działania diagnostyczne i postdiagnostyczne na każdym etapie rozwoju i kształcenia dziecka/ucznia, niezależnie od rodzaju placówki, w której prowadzona jest ocena funkcjonalna obejmują:

- rozpoznanie problemu
- ustalenie przyczyn problemu
- realizację zaplanowanych działań
- monitorowanie efektów i ewaluację działań
- zakończenie udzielania pomocy lub modyfikacja działań.

Wprowadzenie oceny funkcjonalnej realizowanej zarówno przez nauczycieli oraz nauczycieli specjalistów w przedszkolach, szkołach i placówkach wymaga opracowania, lub dostosowania, narzędzi diagnostycznych wspierających proces oceny funkcjonalnej.

W ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (PO WER) opracowano narzędzia diagnostyczne do oceny funkcji poznawczych pn. Kompleksowa Analiza Procesów Poznawczych (KAPP) i do oceny funkcji społeczno-emocjonalnych dziecka/ucznia pn. Objawy-Kompetencje-Cechy (OKC) kierowane do stosowania głównie przez nauczycieli specjalistów w poradniach psychologiczno-pedagogicznych oraz w szkołach i placówkach. W ramach „Projektu innowacyjno-wdrożeniowego w zakresie oceny funkcjonalnej”⁴⁹ przeprowadzono badania dzieci i uczniów z wykorzystaniem opracowanych przez uczelnie

⁴⁶ Model ten zaproponowany został przez Światową Organizację Zdrowia (WHO) do wyjaśnienia zjawiska niepełnosprawności jako efektu interakcji stanu zdrowia i czynników osobowych ze środowiskiem, w którym dana osoba funkcjonuje. Wpływ czynników kontekstowych (osobnych i środowiskowych) powoduje, że taki sam stan zdrowia czy rozpoznanie nie skutkuje takim samym poziomem funkcjonowania danej osoby.

⁴⁷ Międzynarodowa Klasyfikacja Funkcjonowania, Niepełnosprawności i Zdrowia.

⁴⁸ „Model Edukacji dla Wszystkich”, 2020, s. 55.

⁴⁹ <https://mwm.us.edu.pl/>

<https://us.edu.pl/wydzial/wns/2022/06/30/projekt-innowacyjno-wdrozeniowy-w-zakresie-oceny-funkcjonalnej/>

narzędzi do badań przesiewowych – Skrining Rozwojowy Małego Dziecka oraz Kwestionariusz Szkolnej Oceny Funkcjonalnej⁵⁰. Narzędzia te będą w pełni elektroniczne i bezpłatne i mają wspierać przedszkola i szkoły w lepszym i szybszym rozpoznawaniu potrzeb i możliwości, by dokładniej, szybciej i bliżej dziecka i ucznia realizować wsparcie. Narzędzia te będą na bieżąco i sukcesywnie udostępniane, by na podstawie ich wyników opracowywać działania wspierające i sprawdzić skuteczność udzielonego wsparcia.

Przygotowane i stosowane w pilotażach narzędzia diagnostyczne nie zawierają jawnych bądź ukrytych treści i sugestii mogących niekorzystnie oddziaływać na emocje, zdrowie psychiczne i seksualność ucznia.

Mając na względzie odpowiedzialne stosowanie narzędzi badawczych w ramach oceny funkcjonalnej, na zlecenie MEN, zostały przygotowane "Standardy przebiegu oceny oraz planowania wsparcia edukacyjno-specjalistycznego"⁵¹.

Ad 17

Transformacja cyfrowa edukacji jest procesem złożonym, który nie ogranicza się do prowadzenia edukacji zdalnej i wprowadzania e-podręczników.

12 września br. Rada Ministrów przyjęła uchwałę w sprawie przyjęcia Polityki Cyfrowej Transformacji Edukacji (PCTE)⁵², która ma charakter programu i dokumentu strategicznego, wyznaczającego ramy polityki państwa i działań podejmowanych w obszarze cyfryzacji edukacji w perspektywie krótko, średnio oraz długoterminowej.

PCTE wskazuje na niezbędne działania, które powinny zostać podjęte dla pełnego urzeczywistnienia wizji nakreślonej w podstawie programowej kształcenia ogólnego, w dokumentach unijnych i innych dokumentach, w celu przygotowania kolejnych pokoleń obywateli do wyzwań społeczeństwa cyfrowego związanych z rozwojem informatyki i technologii cyfrowej. Opisuje działania niezbędne do przeprowadzenia cyfrowej transformacji edukacji w obliczu rewolucji cyfrowej. Realizacją tych działań powinny zająć się przedszkola, szkoły, uczelnie i instytucje edukacyjne oraz administracja systemu edukacji w ramach cyfrowej transformacji edukacji, jako podstawowych działań cyfrowej transformacji społeczeństwa.

PCTE jest polityką publiczną dotyczącą obszaru edukacji. Najważniejsza część dokumentu składa się z dziesięciu krótkich rozdziałów, w których w jednolitym układzie poruszono kwestie najbardziej istotne dla rozwoju cyfrowej edukacji i fundamentalne dla cyfrowej transformacji szkoły oraz całego systemu edukacji. W PCTE zdiagnozowano następujące obszary, dla których zaplanowano interwencje:

- 1) ewaluacja stanu edukacji cyfrowej oraz wykorzystania technologii edukacyjnej przez uczniów;
- 2) zmiana obowiązującej podstawy programowej wychowania przedszkolnego i kształcenia ogólnego;
- 3) nowe technologie, w tym sztuczna inteligencja w szkole;
- 4) metody kształcenia, dydaktyka cyfrowa, cyfrowe zasoby dydaktyczne;
- 5) kształcenie i doskonalenie nauczycieli;
- 6) wyposażenie uczniów, nauczycieli i szkół;
- 7) kształcenie cyfrowych specjalistów;

⁵⁰ narzędzia zostaną udostępnione przez MEN w IV kwartale 2024 r.

⁵¹ <https://repozytorium.kul.pl/server/api/core/bitstreams/984d827f-0d96-44e9-bbe8-d4e6fd1774cf/content>.

⁵² Uchwała nr 98 Rady Ministrów w sprawie przyjęcia polityki publicznej pod nazwą „Polityka Cyfrowej Transformacji Edukacji” z dnia 12 września 2024 r. (M.P. z 2024 r. poz. 812)

- 8) cyfrowe bezpieczeństwo;
- 9) zmiana organizacji pracy szkoły;
- 10) wsparcie nauczycieli i szkół w procesie cyfrowej transformacji.

Działania potrzebne do realizacji PCTE są opisane w Planie wdrażania (załącznik nr 2 do PCTE) wraz z Harmonogramem Gantta (załącznik nr 3 do PCTE) i będą później uszczegółowione w konkretnych projektach i programach. Do PCTE dołączono również poszerzoną diagnozę dla każdego z obszarów dekalogu, opartą o wyniki badań krajowych i międzynarodowych (załącznik nr 1 do PCTE).

Ad 18

Zgodnie z rozporządzeniem w sprawie pomocy psychologiczno-pedagogicznej⁵³ do zadań nauczyciela-psychologa w przedszkolu/szkole/placówce należy:

- 1) prowadzenie badań i działań diagnostycznych uczniów, w tym diagnozowanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów w celu określenia mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień uczniów oraz przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu uczniów, w tym barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie ucznia i jego uczestnictwo w życiu przedszkola/szkoły/placówki;
- 2) diagnozowanie sytuacji wychowawczych w przedszkolu/szkole/placówce w celu rozwiązywania problemów wychowawczych stanowiących barierę i ograniczających aktywne i pełne uczestnictwo ucznia w życiu przedszkola/szkoły/placówki;
- 3) udzielanie uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej w formach odpowiednich do rozpoznanych potrzeb;
- 4) podejmowanie działań z zakresu profilaktyki uzależnień i innych problemów dzieci i młodzieży;
- 5) minimalizowanie skutków zaburzeń rozwojowych, zapobieganie zaburzeniom zachowania oraz inicjowanie różnych form pomocy w środowisku przedszkolnym, szkolnym i pozaszkolnym uczniów;
- 6) inicjowanie i prowadzenie działań mediacyjnych i interwencyjnych w sytuacjach kryzysowych;
- 7) pomoc rodzicom i nauczycielom w rozpoznawaniu i rozwijaniu indywidualnych możliwości, predyspozycji i uzdolnień uczniów;
- 8) wspieranie nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych i innych specjalistów w:
 - a) rozpoznawaniu indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów w celu określenia mocnych stron, predyspozycji, zainteresowań i uzdolnień uczniów oraz przyczyn niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu uczniów, w tym barier i ograniczeń utrudniających funkcjonowanie ucznia i jego uczestnictwo w życiu przedszkola, szkoły i placówki,
 - b) udzielaniu pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Uszczegółowienie zadań psychologa należy do dyrektora przedszkola/szkoły/placówki, jako osoby organizującej pomoc psychologiczno-pedagogiczną⁵⁴. Obowiązkiem psychologa jest

⁵³ § 24 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2023 r. poz. 1798).

⁵⁴ § 4 ust. 1 rozporządzenia w sprawie pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

poinformowanie klienta o celu postępowania, jego przebiegu, wynikach i sposobie ich udostępniania, jak również uzyskania akceptacji na realizację planowanych czynności.⁵⁵

Ministerstwo Edukacji Narodowej opracowuje materiał o roli i zadaniach psychologa w przedszkolu/szkole/placówce. Po zakończeniu prac materiał zostanie umieszczony na stronie MEN.

Z wyrazami szacunku

Małgorzata Szybalska
Dyrektor
/ – podpisano cyfrowo/

⁵⁵ Art. 13 ust 1 ustawy z dnia 8 czerwca 2001 r. o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów (Dz. U. z 2019 r. poz. 1026).